ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੯੧

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੪

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ ॥
ਮੁਕਾਮੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੈ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕ ॥੧॥
ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ ॥
ਕਰਿ ਸਿਦਕੁ ਕਰਣੀ ਖਰਚੁ ਬਾਧਹੁ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋਗੀ ਤ ਆਸਣੁ ਕਰਿ ਬਹੈ ਮੁਲਾ ਬਹੈ ਮੁਕਾਮਿ ॥
ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੋਥੀਆ ਸਿਧ ਬਹਹਿ ਦੇਵ ਸਥਾਨਿ ॥੨॥
ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ ॥
ਦਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ ॥੩॥
ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚੁ ॥
ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੂਚੁ ॥੪॥
ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ ॥੫॥
ਅਲਾਹੁ ਅਲਖੁ ਅਗੰਮੁ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰੀਮੁ ॥
ਸਭ ਦੁਨੀ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮੁ ਏਕੁ ਰਹੀਮੁ ॥੬॥
ਮੁਕਾਮੁ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਲੇਖੁ ॥
ਅਸਮਾਨੁ ਧਰਤੀ ਚਲਸੀ ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ॥੭॥
ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ ॥
ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ ॥੮॥੧੭॥

ਸਾਰ: ਹਰ ਵਸਤ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਕਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਮ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਰੁਤਬਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ, ਉਹ ਸਭ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਪਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸੂਝਵਾਨ ਸਾਨੂੰ

ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਦੇਰੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਗੰਭੀਰ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਸਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦੇ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸੂਝ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਰਥ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਵਸਤ, ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਉਸੀ ਪਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ ॥
ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਮੰਨ, ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਦੀਵੀ ਅਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਕਾਮੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੈ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕ ॥੧॥
ਸਥਾਈਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਪੁਖਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਉਸ ਤੱਥ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮੌਤ ਹੀ ਸਥਿਰ ਹਨ; ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। (੧)

ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ ॥
ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਥਾਈ ਸਥਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਕਰਿ ਸਿਦਕੁ ਕਰਣੀ ਖਰਚੁ ਬਾਧਹੁ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ ਵਜੋਂ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਵੋ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸੱਚੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਜੋਗੀ ਤ ਆਸਣੁ ਕਰਿ ਬਹੈ ਮੁਲਾ ਬਹੈ ਮੁਕਾਮਿ ॥
ਜੋਗੀ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਵਿਚ। ਇਹ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੋਥੀਆ ਸਿਧ ਬਹਹਿ ਦੇਵ ਸਥਾਨਿ ॥੨॥
ਵਿਦਵਾਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹ ਉਤਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ (੨)

ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ ॥
ਦੁਵਤੇ, ਰਹੱਸਵਾਦੀ, ਸੁਰਗੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਰਿਸ਼ੀ, ਮੁਨੀ, ਸੰਤ ਅਤੇ ਆਗੂ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।

ਦਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ ॥੩॥
ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ; ਇਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (੩)

ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚੁ ॥
ਰਾਜੇ, ਸ਼ਾਸਕ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕੁਲੀਨ, ਉਹ ਵੀ, ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੁਚੁ ॥੪॥

ਇਕ-ਦੋ ਦੋ ਪਲਾਂ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ; ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ, ਇਸ ਸੂਝ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ। (੪)

ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥

ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਇਸ ਅਸਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਮਾਨ ਰੂਪੀ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ ॥੫॥

ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਊਰਜਾ ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। (੫)

ਅਲਾਹੁ ਅਲਖੁ ਅਗੰਮੁ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰੀਮੁ ॥

ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਤਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ।

ਸਭ ਦੁਨੀ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮੁ ਏਕੁ ਰਹੀਮੁ ॥੬॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਸਿਰਫ਼ ਏਕਮ, ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੀ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। (੬)

ਮੁਕਾਮੁ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਲੇਖੁ ॥
ਸਥਾਈਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਉਸ ਉਪਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਹ ਭਾਵ ਕਿਸਮਤ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਲਗਾਵ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਥਾਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਅਸਮਾਨੁ ਧਰਤੀ ਚਲਸੀ ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ॥੭॥
ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਗੇ; ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਟਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਾਲ ਮੁਕਤ ਹਨ। (੭)

ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ ॥
ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਤੀ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ, ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਤਾਰੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਚਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਬਦਲਾਵ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ ॥੮॥੧੭॥
ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੋ ਇਕ ਸਥਾਈ ਪਹਿਲੂ ਇਕਵਚਨ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੂਝ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਛਾਣਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲਾ ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੀ ਸਾਡੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (੮)(੧੭)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਲੇ-ਸਹਿਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਵਿਚ ਨਹਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਵੈ-ਖੋਜ ਵੱਲ ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁੰਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੇ ਪਲਾਂ, ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ, ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਟੱਲ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਤਾ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਅਮੀਰੀਅਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ

ਭੌਤਿਕ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**